

**ВИПРОБУВАННЯ ЯК КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИЙ ІНСТИТУТ:
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ, ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ****PROBATION AS A PENAL INSTITUTION:
THEORETICAL AND LEGAL PROBLEMS, WAYS TO SOLVE THEM**

**Левченко Ю.О., к.ю.н., професор,
завідувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Національна академія внутрішніх справ**

Інститут випробування за кримінально-виконавчим правом є важливою складовою системи контролю за засудженими особами. Основна мета випробування полягає в тому, щоб забезпечити ефективний нагляд за особами, які перебувають під впливом цього інституту, та сприяти їх реабілітації та успішній реінтеграції до суспільства.

Щоб досягти цієї мети, важливо забезпечити індивідуальний підхід до кожної засудженої особи. Це означає, що умови випробування повинні бути адаптовані до конкретних потреб та можливостей кожної особи, з урахуванням її соціального статусу, психологічних особливостей та інших індивідуальних факторів.

Крім того, важливими є питання взаємодії органів кримінально-виконавчої системи, судових органів та інших зацікавлених сторін у процесі застосування випробування, а також розроблення ефективних механізмів контролю за його результативністю.

Інститут випробування за кримінально-виконавчим правом має складну правову природу і передбачає вирішення багатьох теоретичних і практичних питань, пов'язаних з його застосуванням. Цей інститут, дійсно, широко застосовується на практиці, довівши свою ефективність, оскільки часто досягнення цілей, які стоять перед покаранням, можливе без його відбування, а сам процес відбування покарання може бути зайвим і неефективним стосовно засудженого.

У статті розглянуто сучасні кримінально-правові проблеми звільнення від покарання та його відбування. На підставі вивчення законодавства, наукових джерел та судової практики охарактеризовано законодавчу систему видів звільнення від покарання, здійснено науково-практичний аналіз законодавства, теорії та практики застосування видів звільнення від покарання, визначено перспективи вдосконалення положень законодавства та правозастосовної практики.

Ключові слова: інститут випробування, звільнення від відбування покарання з випробуванням, іспитовий строк, відбування покарання, виконання покарання, порядок і умови відбування покарання, умовно-дострокове звільнення від відбування покарання, помилування, амністія.

The institute of probation under criminal law is an important component of the system of control over convicted persons. The main purpose of probation is to ensure effective supervision of individuals under the influence of this institution and to facilitate their rehabilitation and successful reintegration into society.

To achieve this goal, it is important to ensure an individual approach to each convicted person. This means that the test conditions must be adapted to the specific needs and capabilities of each person, taking into account their social status, psychological characteristics and other individual factors.

In addition, issues of interaction between the bodies of the criminal-executive system, judicial authorities and other interested parties in the process of applying the test, as well as the development of effective control mechanisms for its effectiveness, are important.

The institution of probation under criminal law has a complex legal nature and involves solving many theoretical and practical issues related to its application. Indeed, this institution is widely used in practice, having proven its effectiveness, since often the achievement of the goals facing the punishment is possible without serving it, and the process of serving the punishment itself can be unnecessary and ineffective for the convicted person.

The article examines modern criminal law problems of release from punishment and its serving. Based on the study of legislation, scientific sources and judicial practice, the legislative system of types of exemption from punishment was characterized, a scientific and practical analysis of legislation, theory and practice of application of types of exemption from punishment was carried out, prospects for improving the provisions of legislation and law enforcement practice were determined.

Key words: institution of probation, release from serving a sentence with probation, probationary period, serving a sentence, execution of a sentence, order and conditions of serving a sentence, conditional early release from serving a sentence, pardon, amnesty.

Постановка проблеми. Випробування в кримінально-правовому аспекті полягає у визначенні іспитового строку та покладанні певних обов'язків на засудженого. Фактично випробування є засобом досягнення мети виправлення в процесі застосування до засудженого звільнення від відбування покарання з випробуванням. Інститут випробування є ефективним інструментом кримінально-виконавчої системи, оскільки дозволяє досягти цілей покарання без необхідності відбування покарання, а також сприяє соціальній адаптації засуджених.

Загалом, випробування як кримінально-виконавчий інститут є дуже важливим для контролю за засудженими особами, але його ефективність залежить від індивідуального підходу до кожної засудженої особи, суворого контролю за дотриманням умов випробування, а також наявності системи покарань за порушення цих умов.

Стан опрацювання проблематики. Інститут звільнення від відбування покарання з випробуванням відомий нашому кримінальному праву багато років, у кримінальному кодексі УРСР 1960 року [1] він був представлений

у статті 45 і 46-1 у виді умовного засудження та відстрочки виконання вироку. Його застосування спрямоване на з'ясування меж кримінально-правової репресії для стимулювання виправлення засудженого, адаптації його до норм соціальної поведінки та вимог дотримання правопорядку [2, с. 171].

На сучасному етапі, з прийняттям чинного кримінального кодексу України у 2001 р. умовне засудження та відстрочки виконання вироку були трансформовані у звільнення від відбування покарання з випробуванням.

Цей інститут, дійсно, широко застосовується на практиці, довівши свою ефективність, оскільки часто досягнення цілей, які стоять перед покаранням, можливе без його відбування, а сам процес відбування покарання може бути зайвим і неефективним стосовно засудженого.

Питанням звільнення від покарання та його відбування займалися такі відчинянні та зарубіжні вчені, як Ю. В. Баулін, І. Г. Богачов, В. К. Гришук, О. М. Джужа, М. А. Єфімов, А. О. Клевцов, О. О. Книженко, В. А. Ломако, В. О. Навроцький, В. В. Скрибницький, А. Х. Степанюк, П. Л. Фріс, М. І. Хавронюк, І. В. Яковець та інші.

Метою статті є дослідження правової природи поняття «випробування». Визначення змісту випробування як кримінально-виконавчого інституту, теоретичних, практичних та правових проблем його застосування, шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Інститут випробування за кримінально-виконавчим правом є одним з основних засобів контролю за особами, які перебувають під впливом кримінально-виконавчого впливу. Цей інститут передбачає проведення спеціальних заходів із залученням осіб, які вчинили злочин, до виконання певних умов, спрямованих на їх реабілітацію та соціалізацію.

Правова природа і сутність інституту випробування полягає в тому, що це є комплексним механізмом впливу на засуджених осіб з метою попередження повторної злочинності, а також відновлення їхньої соціальної адаптації. Випробування може включати в себе такі заходи, як обмеження свободи, обов'язкові роботи, психологічна та медична допомога, навчання та професійна підготовка.

Теоретичні та правові питання, пов'язані з інститутом випробування, включають у себе розгляд таких аспектів, як обґрунтування необхідності застосування випробування у конкретних випадках, визначення умов його застосування, встановлення прав та обов'язків осіб, які перебувають під випробуванням, а також контроль за його виконанням.

Ст. 75 Кримінального кодексу України передбачає можливість звільнення від відбування покарання з випробуванням. Застосування цього виду звільнення від покарання можливе, якщо суд дійде висновку про можливість виправлення засудженого без реального відбування покарання. У процесі прийняття цього рішення суд бере до уваги тяжкість кримінального правопорушення, особу винного та інші обставини справи, які у підсумку доводять можливість виправлення особи без реального відбування покарання. У разі звільнення від відбування покарання з випробуванням засуджений має довести своє виправлення протягом іспитового строку шляхом сумлінного виконання обов'язків, які покладаються на нього судом. Традиційно звільнення від відбування призначеного судом покарання з випробуванням розглядається в доктрині кримінального права як форма реалізації кримінальної відповідальності [3, с. 235]. Проте вчені-правники по-різному тлумачать це поняття.

В. П. Філонов та Є. С. Назимко пишуть, що, хоча за національним кримінальним законодавством звільнення від відбування покарання з випробуванням не є покаранням, воно має усі його ознаки, а також створює певний режим відбування та реалізації схожого на покарання виду кримінально-правового примусу [4, с. 186].

Ю. О. Фідря твердить, що, незважаючи на окремі спільні риси, звільнення від відбування покарання з випробуванням володіє не всіма ознаками покарання. Покарання є найбільш суворим, крайнім видом не лише заходів кримінально-правового впливу, але й заходів державного примусу загалом. Крім того, покарання можна розглядати як своєрідний універсальний інструмент впливу на особу, яка вчинила будь-який злочин, тоді як інститут випробування застосовується за наявності певних умов та підстав за вчинення окремих видів злочинів [5].

Кожна з позицій вчених заслуговує на увагу. На нашу думку, звільнення від відбування покарання з випробуванням не можна ототожнювати з покаранням, не зважаючи на те, що воно містить певні ознаки кримінальної покарання. Це форма реалізації кримінальної відповідальності особи за вчинене кримінальне правопорушення, яка не обов'язково повинна тягти за собою застосування кримінального покарання. З цього приводу вірною є думка професора В. О. Меркулової, що вже сам факт публічного засудження, визначення обсягу кримінальної репресії, виду й терміну покарання (незалежно від того, чи буде

воно реально виконуватися) забезпечує певною мірою виконання цілей покарання [6, с. 115].

Так, Верховний Суд України звертає увагу на те, що питання призначення кримінального покарання та звільнення від його відбування повинні вирішуватися з урахуванням мети покарання як такої, що охоплює не лише кару, а й виправлення засуджених, запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами. При цьому з огляду на положення статті 75 КК законодавець підкреслює важливість такої цілі покарання, як виправлення засудженого, передбачивши, що в разі призначення низки покарань, у тому числі у вигляді позбавлення волі на строк не більше п'яти років, особу може бути звільнено від відбування покарання з іспитовим строком, якщо суд дійде висновку про можливість виправлення засудженого без відбування покарання, при цьому суд має врахувати не лише тяжкість злочину й особу винного, але й інші обставини справи. Це право суду є дискреційним. Його реалізація становить правозастосовну інтелектуально-вольову діяльність суду, в межах якої і ухвалюється рішення про можливість застосування чи незастосування статті 75 КК [7].

Згідно з ч. 1 ст. 75 КК України підставою звільнення від відбування покарання з випробуванням є констатована судом залежно від обставин конкретного кримінального провадження сукупність відомостей щодо тяжкості вчиненого кримінального правопорушення (вчинених кримінальних правопорушень), особи винного та інших обставин справи (наприклад, обставин, що пом'якшують та обтяжують покарання). Їх вплив на обрання цього виду звільнення від покарання залежить виключно від судового розсуду (суб'єктивної правосвідомості), який наразі сьогодні обмежений випадками засудження особи за корупційні кримінальні правопорушення. Умови звільнення від відбування покарання з випробуванням за ч. 1 ст. 75 КК України становлять обставини, що засвідчують факти: а) засудження особи за будь-яке кримінальне правопорушення крім корупційного; б) у разі засудження особи призначенні їй покарання лише у виді виправних робіт, службового обмеження для військовослужбовців, обмеження волі, а також позбавлення волі на строк не більше п'яти років [2].

Відповідно до ч. 2 ст. 75 КК України підставою звільнення від відбування покарання з випробуванням є затверджена угода про примирення або про визнання винуватості, в якій засудженій особі узгоджено не лише покарання у виді виправних робіт, службового обмеження для військовослужбовців, обмеження волі, позбавлення волі на строк не більше п'яти років, а ще й обов'язково також власне звільнення від відбування покарання з випробуванням. Умову звільнення від відбування покарання з випробуванням за ч. 2 ст. 75 КК України становить констатована судом відповідність укладеної угоди про примирення або про визнання винуватості вимогам КК, КПК та/або закону [2].

Так, вироком Мукачівського міськрайонного суду Закарпатської області у кримінальному провадженні № 303/2128/20 від 25.05.2020 р. ОСОБА_1 визнано винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 350 КК України (ОСОБА_1 заподіяв легке тілесне ушкодження громадянину, який виконував громадський обов'язок, у зв'язку з його громадською діяльністю) та призначено йому узгоджене сторонами угоди покарання у виді трьох років обмеження волі. На підставі ст. ч. 2 ст. 75 КК України ОСОБА_1 звільнено від відбування призначеного покарання з випробуванням з іспитовим строком на 1 (один) рік. Згідно ст. 76 КК України на ОСОБА_1 покладено обов'язки: повідомляти органи кримінально-виконавчої системи про зміну місця проживання, періодично з'являтися до них на реєстрацію [8]. Затверджуючи угоду про примирення суд досліджує, чи узгоджується її зміст з положеннями закону України

про кримінальну відповідальність, згідно з якими примирення винного з потерпілим означає досягнення між ними угоди, в якій зафіксовано, що потерпілий примирився з винним, задоволений вжитими останнім заходами з відшкодування завданих збитків або усунення заподіяної шкоди і внаслідок цього не заперечує проти звільнення винного від кримінальної відповідальності (чи просить про таке звільнення).

Передбачене ст. 79 звільнення від відбування покарання з випробуванням є виявом гуманізму до засудженої, її дитини, батька цієї дитини та їхніх близьких родичів. Відповідно до ч. 1 ст. 79 таке звільнення від покарання допускається тільки: 1) щодо вагітних жінок або жінок, які мають дітей віком до семи років; 2) при призначенні їм покарання у виді обмеження волі, а також при призначенні покарання у виді позбавлення волі, крім позбавлення волі на строк більше п'яти років за тяжкі та особливо тяжкі злочини. Отже, вказане звільнення від відбування покарання не може бути застосоване щодо: а) жінок, які не є вагітними, не мають дітей, у т. ч. позбавлені відповідно до закону батьківських прав, або мають дітей віком понад сім років; б) засуджених до таких видів основних покарань, як штраф, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадські роботи, виправні роботи, службові обмеження для військовослужбовців, довгочасне позбавлення волі; в) засуджених до позбавлення волі на строк більше п'яти років за тяжкі та особливо тяжкі злочини [2].

Отже, Закон прямо не передбачає інших обмежень, крім зазначених вище, за наявності яких суд не може застосовувати звільнення від відбування покарання з випробуванням до вказаних категорій жінок. Але застосування цього виду звільнення від покарання є правом, а не обов'язком суду. Тому, вирішуючи питання про можливість його застосування, суд бере до уваги такі обставини, як зловживання засудженою алкогольними напоями, вживання наркотичних засобів або психотропних речовин, наявність захворювання, що становить небезпеку для здоров'я дитини та інших людей, можливість забезпечити належні умови для виховання дитини тощо [2].

На відміну від загального виду звільнення від відбування покарання з випробуванням (статті 75–78), суд, застосовуючи розглядуваний вид звільнення від відбування покарання з випробуванням, може звільнити засуджених жінок від відбування як основного, так і додаткового покарання.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням за ст.ст. 75, 79 КК України може виникати правові колізії у зв'язку з різним тлумаченням цих статей або внаслідок невизначеності законодавства. Одна з можливих колізій може виникнути у зв'язку з різним тлумаченням умов, за яких можливе звільнення від відбування покарання з випробуванням. Це може призвести до неоднозначності в рішеннях суду щодо застосування цього виду покарання. Також, можливі правові колізії можуть виникнути у зв'язку з неоднозначними вимогами щодо порушників, які можуть бути звільнені з випробуванням, а також у зв'язку з процедурою призначення та контролю за випробуванням. Для вирішення цих правових колізій необхідно проводити аналіз законодавства, судової практики та доктринальних джерел з метою уточнення умов та процедур застосування звільнення від відбування покарання з випробуванням. Також може бути корисним удосконалення законодавства для уникнення неоднозначностей та конфліктів у цьому питанні [2].

Удосконалення інституту випробування як механізму звільнення від відбування покарання за статтями 81, 82, 83 Кримінального кодексу України сприяє ефективнішій реабілітації засуджених, впровадженню індивідуалізованих програм та покращанню системи контролю, спрямованої на забезпечення гармонійного відновлення в суспільстві.

Якщо засуджена особа під час відбування призначеного їй покарання довела своє виправлення, то подальше

виконання такого покарання стає недоцільним. Кримінальний закон у такому разі передбачає можливість звільнити цю особу від подальшого відбування покарання. Цей вид звільнення отримав назву «умовно-дострокове звільнення від відбування покарання» і був закріплений у положеннях ст. 81 КК України. Сутність його полягає в тому, що засуджена особа звільняється від фактичного відбування призначеного покарання за певної умови. Передумовами звільнення є засудження особи за будь-який злочин із призначенням їй певного виду основного покарання, а саме:

- виправні роботи;
- службове обмеження для військовослужбовців;
- обмеження волі;
- тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців;
- позбавлення волі [2].

Умови звільнення: до поведінки особи, яка звільняється, висувається вимога не вчинити будь-якого нового кримінального правопорушення під час строку, який залишається від моменту дострокового звільнення від подальшого відбування покарання, й до моменту, в який мало б завершитися відбування особою цього покарання. Характер звільнення є факультативним. Кримінально-правові наслідки умовно-дострокового звільнення від відбування покарання. Цей вид звільнення передбачає наслідки як позитивного, так і негативного характеру для засудженої особи [2].

Позитивні наслідки полягають у тому, що особа після закінчення терміну призначеного їй покарання остаточно звільняється від покарання, а строк покарання судимості у цьому разі починає обчислюватись із моменту ухвалення рішення про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.

Негативні наслідки настануть тоді, коли особа під час тривання терміну невідбутої частини покарання вчинить нове кримінальне правопорушення. У цьому разі суд призначає їй покарання за правилами сукупності вироків, передбаченими ст.ст. 71 і 72 КК України (ч. 4 ст. 81 КК України) [2].

Відповідно до статті 83 Кримінального кодексу України засуджених до обмеження волі або до позбавлення волі жінок, які стали вагітними або народили дітей під час відбування покарання, крім засуджених до позбавлення волі на строк більше п'яти років за умисні тяжкі та особливо тяжкі злочини, суд може звільнити від відбування покарання в межах строку, на який згідно з законом жінку може бути звільнено від роботи у зв'язку з вагітністю, пологами і до досягнення дитиною трирічного віку. Строк звільнення від відбування покарання визначається судом у межах строку, на який згідно з законом жінку може бути звільнено від роботи у зв'язку з вагітністю, пологами і до досягнення дитиною трирічного віку. Кримінально-правові наслідки звільнення від відбування покарання залежать від того, чи дотримується жінка тих умов звільнення, що їй висунули. Через це наслідки можуть мати або позитивний, або негативний характер [2].

Удосконалення інституту випробування при звільненні від відбування покарання на підставі закону про амністію та акту про помилування сприятиме забезпеченню чіткості та прозорості процедур застосування цих видів звільнення. Це допоможе уникнути правових колізій і забезпечить справедливе застосування закону у сфері кримінального правосуддя [9].

Сьогодні застосування амністії як самостійного виду звільнення від покарання або його відбування, не є ефективним засобом специфічного ліберального реагування держави на осіб, які вчинили злочини. Адже вказаний вид звільнення, на відміну від більшості інших, формально не пов'язується з поведінкою засудженого чи зміною певних обставин і фактично є безумовним видом звільнення. Законодавець шляхом внесення змін до Закону України «Про

амністію» намагається удосконалити даний інститут. Але все ж поки що не вдалось усунути всі прогалини, пов'язані з застосуванням амністії та помилування, тож продовжується «латання» таких прогалин, здійснюється «косметичний ремонт» багатьох непридатних, часто суперечливих одна-одній правових норм [10].

Інститут звільнення від покарання та його відбування є одним з проявів принципу гуманізму у кримінальному праві. Його застосування спрямоване на звуження меж кримінально-правової репресії для стимулювання виправлення засудженого, адаптації його до норм соціальної поведінки та вимог дотримання правопорядку [10].

З часу набуття Україною незалежності кожна галузь права в тій чи іншій мірі вдосконалюється. Таке явище не оминувало і інститути амністії та помилування, над якими працює наш вітчизняний законодавець. Але все ж не останню роль у вдосконаленні цих інститутів відіграють і науковці, які своїми дослідженнями підкреслюють прогалини в законодавчих актах та стимулюють законотворців до їх вдосконалення. З метою підвищення рівня ефективності інститутів амністії та помилування пропонується запровадити умовне амністування та умовне помилування, де умовність полягає в тому, що засуджений не звільняється остаточно від покарання, невідбує покарання (або його частини) для нього стає випробувальним строком. Якщо ж протягом цього часу винний вчинить злочин, то суд визначає йому остаточне покарання згідно з правилами призначення покарання за сукупністю вироків. З метою підвищення рівня ефективності інститутів амністії і помилування слід запровадити умовне амністування та умовне помилування [9].

Висновок. Інститут випробування за кримінально-виконавчим правом є одним з основних засобів контролю за особами, які перебувають під впливом кримінально-виконавчого впливу. Цей інститут передбачає проведення спеціальних заходів із залученням осіб, які вчинили злочин, до виконання певних умов, спрямованих на їх реабілітацію та соціалізацію. Теоретичні та правові питання, пов'язані з інститутом випробування, включають у себе розгляд таких аспектів, як обґрунтування необхідності застосування випробування у конкретних випадках, визначення умов його застосування, встановлення прав та обов'язків осіб, які перебувають під випробуванням, а також контроль за його виконанням.

Обов'язково законодавцем мають бути переглянуті позиції щодо здійснення амністії та помилування. Мають чітко, на законодавчому рівні, бути передбачені дії засуджених, які б свідчили про їх явне виправлення у місцях позбавлення волі, що передують звільненню від покарання, адже якщо дослідити стан даного питання сьогодні, то відразу ж помітно, що засуджені не роблять нічого особливого для того щоб потрапити під амністію або заслужити помилування. У нашій державі це є досить великою проблемою, пов'язаною із заповненням закладів позбавлення волі, і її вирішення законодавець вбачає у звичайному звільненні осіб, що вчинили злочин із закладів позбавлення волі. У такому випадку суб'єкти, що потрапляють під амністію загрожують суспільству в цілому і кожній особі зокрема. Ця проблема потребує досить швидкого вирішення, адже якщо на все це закрити очі, то скоро буде страшно вийти на вулицю пересічному громадянину.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальний кодекс України, затверджений Законом від 28.12.1960 (втратив чинність з 01.09.2001). – ВВР УРСР. – 1961. – № 2. – Ст. 14.
2. Кримінальний кодекс України : наук.-практ. коментар / М.І. Мельник, М.І. Хавронюк та ін. – 4-те вид., доп. – К., 2007.
3. Павлова Т.О. Звільнення від відбування покарання з випробуванням як примусовий захід кримінально-правового характеру. *Правова держава*. 2016. № 21. С. 234–239.
4. Філонов В. Реформування інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням у світлі сучасних тенденцій гуманізації пенальної політики України. *Право України*. 2010. № 3. С. 184–189.
5. Фідря Ю. Сучасний стан та перспективи вдосконалення інституту звільнення від відбування покарання з випробуванням. *Історико-правовий часопис*. 2014. 2(4). С. 106–111.
6. Меркулова В.О., Гритенко О.А., Резніченко Г.С. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок та жінок, які мають малолітніх дітей : монографія. Одеса : ОДУВС, 2015. 286 с.
7. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. Верховний Суд України. URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Oglyad_KKS_August_2021.pdf(дата звернення :19.11.2023).
8. Вирок Мукачівського міськрайонного суду Закарпатської області у справі № 303/2128/20 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/89331177>(дата звернення: 27.01.2022).
9. Лихова С. Я., Циганій С. О. Інститут застосування амністії в Україні відповідно до нового законодавства. Людина, суспільство, держава: публічно-правовий аспект: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «VIII Прибузькі юридичні читання», 23–24 листопада 2012 року / Відп. ред. д-р юрид. наук, доц. О.В. Козаченко. – Миколаїв: Іліон, 2012. – С. 117–118.
10. Школа С. М. Кримінально-правові проблеми застосування амністії та здійснення помилування в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально виконавче право» / С. М. Школа. – К., 2004. – 20 с.